

Zwolennicy Critical Legal Studies inaczej jednak definiują cele prawodawstwa, które miałyby zerwać z liberalnym dogmatem. Dla zwolenników Critical Legal Studies prawo ma być narzędziem przyspieszonej zmiany społecznej.

Czy jednak to właśnie liberalny model państwa prawa jest źródłem współczesnego kryzysu polityczności oraz demokracji jako takiej? Dziś nawet filozofowie polityki ze szkoły Friedricha Hayeka jak np. John Gray wskazują na kryzys «fukyamowskiego» optymizmu oraz wyjałowienie i kryzys liberalnego dyskursu. Ciężko znaleźć filozofa polityki, który nie dostrzeżałby globalnego kryzysu liberalizmu i jego problemów nie tylko z populizmem ale też własną hermetycznością i oderwaniem od realiów społecznych. Jednak pojawia się pytanie czy to sędziowie i Trybunały Konstytucyjne są winni kryzysu liberalizmu?. Analiza spraw rozpatrywanych przez Sądy konstytucyjne większości krajów europejskich pokazuje iż rzadko Trybunały te ingerowały w konkretne polityczne decyzje, hamowały np. pomysły polityki społecznej danego rządu, ograniczając się do roli strażników pewnego instytucjonalnego «savoir vivre», czyli ochrony mechanizmów check and balance. Być może zatem współcześni filozofowie polityki szukając źródeł kryzysu demokracji i kryzysu polityczności znaleźli sobie zastępczego wroga w postaci prawników.

BIBLIOGRAFIA:

1. Polanowska-Sygulska Beata, *John Gray i krytyka liberalnego legalizmu*, Księgarnia Akademicka, Kraków, 2017.
2. Radbruch Gustaw, *Filozofia prawa*, Wydawnictwo PWN, Warszawa, 1929.
3. Zakaria Fareed, *The rise of illiberal democracy*, Retrieved from http://www.closer2oxford.ro/uploads/2012/06/12/The_Rise_of_Illiberal_Democrac_y.gflruw.pdf

УДК 340.111.5:061.2(477)

Кравчук В. М.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права
Тернопільський національний економічний університет*

ЛЕГАЛЬНІ ТА ЛЕГАЛІЗОВАНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ДОЦІЛЬНІСТЬ КЛАСИФІКАЦІЇ

Громадянське суспільство, що сьогодні активно розвивається в Україні, передбачає встановлення та поглиблення елементарних соціальних зв'язків між індивідами, що знаходять свій вияв у функціонуванні різноманітних громадських об'єднань, й зокрема громадських організацій. Діяльність і розвиток таких організацій має важливе значення, адже вони є однією з найефективніших артерій взаємодії держави і суспільства, які дозволяють досягти такої бажаної рівноваги між ними.

Дослідження різних критеріїв класифікації, різних типологій і видів громадських організацій дає можливість провести більш ґрунтовну

загальнотеоретичну характеристику та оцінити їх діяльність. Від ступеню вивчення їх розмаїття суттєво залежить дієвість механізму взаємодії, співпраці органів державної влади та місцевого самоврядування з громадськими організаціями, тому ця проблематика є достатньо актуальною.

Аналіз деяких, найбільш важливих підходів до класифікації громадських організацій, а також спроба за певними критеріями об'єднати у певні групи громадські організації, що функціонують нині в Україні, в тій чи іншій мірі, в контексті своєї тематики, здійснювали окремі науковці, зокрема Т. Журенок, Л. Кормич, О. Кулініч, О. Кушнарєнко, Л. Лойко, М. Менджул, М. Новіков, Т. Слинько, Д. Шелест та інші.

Типологія громадських організацій може бути найрізноманітнішою, в залежності від критеріїв, які взяті за основу. Одним із малопоширених, авторських підходів до класифікації громадських організацій є їх узгодженість з правопорядком. Такий критерій класифікації вважаємо доцільним, тож ця типологія була обґрунтована і введена нами у науковий обіг у 2007 році [1]. Відповідно до неї організації, які існують в суспільстві поділяються на легальні і нелегальні.

Легальні організації переслідують правомірну мету, тобто таку, що не суперечить правовому порядку, не посягає і не загрожує охоронюваним державою цінностям та благам. Нелегальні організації – це організації, котрі переслідують неправомірні цілі. Як наслідок, всі дії, спрямовані на досягнення такої мети, будуть неправомірними, незалежно від способу об'єктивного вираження таких дій. Зовнішньо правомірні дії, спрямовані на досягнення неправомірної мети, є неправомірними.

У свою чергу, серед легальних організацій можна виділити ще два види: легалізовані та нелегалізовані. Легалізовані – громадські організації, що легалізували свою діяльність шляхом повідомлення про заснування або шляхом державної реєстрації. Нелегалізовані – це організації, які переслідують правомірні цілі, але в силу закону не потребують легалізації або члени таких організацій не вбачають за необхідне вдаватися до процедури легалізації. Наприклад, страйкові або батьківські комітети, опікунські ради, самодіяльні колективи, різні неформальні об'єднання (організації прихильників певного виду мистецтв, здорового способу життя та спорту тощо).

Такий підхід до класифікації громадських організацій видається цілком прийнятним та обґрунтованим, хоч деякі науковці його відкидають та критикують [2, с. 95-96]. Так, однією з підстав для критики називають закріплений законодавством України принцип законності. «Створення та діяльність нелегалізованих об'єднань, які підлягають офіційному визнанню рішенням уповноважених органів влади, не можна вважати легальною або узаконеною без проходження легалізаційних процедур». Тож нелегальні громадські об'єднання пропонується розглядати як протиправні утворення, наприклад, злочинні угруповання [2, с. 95-96].

Вважаємо за потрібне навести деякі контраргументи цій позиції на користь допустимості та доцільності вказаної авторської класифікації. Так, загальновідомо, що свобода асоціації - одна із ключових політичних і соціальних цінностей демократичної держави та громадянського суспільства, що є основою вільного демократичного режиму і базується на головному скарбі плюралістичної демократії - свободі.

Свобода асоціації, за нашим переконанням, передбачає свободу як формального, так і неформального об'єднання.

Дійсно, ч. 8 ст. 9 Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. встановлює, що громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність із статусом юридичної особи або без такого статусу, підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів. У разі неподання (не надсилання) документів для реєстрації громадського об'єднання протягом 60 днів з дня утворення таке громадське об'єднання не вважається утвореним. Дії ж від імені незареєстрованого громадського об'єднання, крім дій, пов'язаних з реєстрацією такого об'єднання, відповідно до ч.9 ст. 9 цього ж закону, забороняються.

Легалізація пов'язана з правовим закріпленням самого факту існування громадської організації, офіційним наданням їй правової сили та обґрунтуванням правових наслідків її функціонування.

В сьогоденних умовах не можна стверджувати, що вимога легалізації (реєстрації) є зайвою чи недемократичною, однак, на наш погляд, функціонування нелегалізованої організації саме по собі не створює загрози ні інтересам національної, державної або громадської безпеки та громадського порядку, ні інтересам запобігання заворушенням і злочинам, ні інтересам захисту здоров'я або моральності, або добробуту населення чи захисту прав і свобод інших людей.

По великому рахунку, вимога щодо обов'язкової реєстрації громадського об'єднання як умови його законної діяльності великою мірою може прирівнюватися вимозі обов'язкової реєстрації як умови здійснення будь-якого іншого права людини чи громадянина [3, с. 167].

Та й загалом, вказане положення закону про обов'язковість державної реєстрації встановлює не лише обов'язок громадської організації легалізуватися, а й узаконює презумпцію протиправності діяльності нелегалізованого об'єднання, яка є безпідставною і суперечить конституційному праву на свободу об'єднань. Встановлюючи таку презумпцію, держава виходить з припущення про протиправність мети людей, які об'єдналися. Це не відповідає сучасним реаліям, потребам розвитку громадянського суспільства і свідчить про поліцейський характер цієї норми. Уникнення легалізації ще не робить саму організацію нелегальною. Вона лише не набуває правосуб'єктності, але члени організації можуть реалізовувати спільний правомірний інтерес в тих сферах, які не вимагають наявності правосуб'єктності (як-то, спільно вишивати хрестиком чи створювати і виконувати кавер-версії відомих класичних музичних творів). Якщо ж мета організації може бути досягнута лише/в тому числі через участь у суспільних, публічних (й зокрема цивільних) правовідносинах, тоді легалізація дійсно є необхідною.

Крім того, навіть з позицій формально-юридичного підходу, використання поняття «нелегалізована громадська організація» має місце щодо тих громадських об'єднань, які утворені, але ще не подали (не надіслали) документів для реєстрації – в період протягом 60 днів з дня утворення.

Таким чином, вважаємо за потрібне підкреслити, що діяльність громадських організацій апріорі не створює загрози для розвитку суспільства, вони є корисними для держави, можуть реалізовувати деякі

функції більш ефективно. Держава встановлює правові основи створення і діяльності громадських організацій, а також закріплює необхідність обов'язкової державної реєстрації громадського об'єднання, яке має намір здійснювати публічну діяльність. Це вимушений засіб, що допомагає попередити прояви «оскаженілої демократії». Законодавче визначення меж функціонування громадських організацій не є засобом обмеження їхніх правових можливостей, навпаки, - є способом, який забезпечує їх реалізацію відповідно до соціального призначення в суспільстві.

При цьому, поділ громадських організацій на легальні та нелегальні, легалізовані та нелегалізовані має всі підстави і є прийнятним та доцільним. Більш того, вважаємо, що варто було б відмовитись від деяких надто жорстких вимог хоча б при реєстрації молодіжних та дитячих, культурно-просвітницьких, екологічних та деяких інших суспільно-корисних громадських організацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кравчук В.М. Деякі підходи до класифікації громадських організацій в Україні // *Вибори та демократія*. – 2007. - № 1 (11). – С. 48-53.

2. Журенок Т.В. *Правові засади легалізації та делегалізації неурядових організацій у сучасних державах: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Одеса: МГУ, 2018. - 240 с.*

3. *Конституція України. Офіційний текст; Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина [Текст]: навч. посіб. / авт.-уклад. М.І. Хавронюк. - 2. вид., перероб. і доп. - К.: Видавництво А.С.К., 2003. - 384 с.*

УДК 34.114

Кравчук М. В.

*к.ю.н., доцент, доктор права Українського вільного університету,
Заслужений юрист України, завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Тернопільський національний економічний університет*

ВІЙСЬКОВА ПОЛІТИКА В ДЕРЖАВОТВОРЕННІ УКРАЇНИ 1917-1921 РР. (ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Кожну державу, як важливе соціальне утворення, характеризують ряд ознак, серед яких сутнісною виступає суверенітет, а основною гарантією його забезпечення слугують збройні сили. Тому з'ясування військового аспекту державного будівництва забезпечує якісну, більш повну його оцінку. Саме тому дослідження військової політики, особливостей її здійснення у зазначений період є актуальним, оскільки виступає як повчальний досвід для розвитку сучасної України. Це посилюється проблемою захисту суверенітету на Сході України (в донецькому і луганському регіонах), повернення анексованого Криму, а в цілому ведення неоголошеної війни з сусідньою державою за державний, національний суверенітет. Крім того, доречно